

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS

SPRENDIMAS

Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimo išaiškinimo

Vilnius, 2000 m. sausio 12 d.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Egidijaus Jarašiūno, Egidijaus Kūrio, Zigmo Levickio, Augustino Normanto, Vlado Pavilionio, Jono Prapiesčio, Vytauto Sinkevičiaus, Stasio Stačioko, Teodoros Staugaitienės, sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

dalyvaujant pareiškėjo – Lietuvos Respublikos Seimo narių grupės atstovui Seimo nariui Česlovui Juršėnui ir suinteresuoto asmens – Lietuvos Respublikos Seimo atstovui Seimo kanceliarijos Teisės departamento vyresniajam konsultantui Jurgiui Orlauskui,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 61 straipsniu, Teismo posėdyje 2000 m. sausio 10 d. išnagrinėjo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininko ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministro prašymus išaiškinti kai kurias Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimo nuostatas.

Konstitucinis Teismas

nustatė:

I

Konstitucinis Teismas 1999 m. gruodžio 21 d. priėmė nutarimą „Dėl Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 14, 25¹, 26, 30, 33, 34, 36, 40, 51, 56, 58, 59, 66, 69, 69¹ ir 73 straipsnių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (toliau – Nutarimas).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas V. Greičius ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministras G. Balčiūnas, vadovaudamiesi Konstitucinio Teismo įstatymo 61 straipsnio 1 dalimi, prašo išaiškinti kai kurias Nutarimo nuostatas.

II

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas 2000 m. sausio 5 d. prašyme prašo išaiškinti:

1. Ar Nutarimo konstatuojamosios dalies IV skyriaus 10 punkto ir nutarimosios dalies 6 punkto, kuriais pripažinta, kad Lietuvos Respublikos teismų įstatymo (toliau – Įstatymas) 58 straipsnio 2 dalis ta apimtimi, kuria numatytas teisingumo ministro teikimas skirti į Teisėjų garbės teismą, prieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 2 daliai, teiginiai reiškia, kad dabartinis Teisėjų garbės teismas, suformuotas iki aptariamo Konstitucinio Teismo nutarimo, visa sudėti gali tęsti savo funkcijas?

2. Ar Nutarimo konstatuojamosios dalies IV skyriaus 11 punkto ir nutarimosios dalies 7 punkto, kuriais pripažinta, kad Įstatymo 59 straipsnio 4 dalis ta apimtimi, kuria nustatyta, kad apylinkių, apygardų teismų, Apeliacinio teismo pirmininkams, jų pavaduotojams, skyrių pirmininkams ir kitiems teisėjams drausmės bylą gali iškelti teisingumo ministras Teismų departamento direktoriaus teikimu ar savo iniciatyva, taip pat kad teisėjas, kuriam iškelta drausmės byla, teisingumo ministro teikimu gali būti nušalintas nuo teisėjo pareigų, iki paaiškės bylos baigtis, prieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 2 daliai ir 112 straipsnio 5 daliai, nuostatos taikytinos ir toms drausmės byloms, kurias teisingumo ministras iškėlė iki aptariamo Konstitucinio Teismo nutarimo priėmimo ir kuriose sprendimai dar nėra priimti?

3. Ar Nutarimo konstatuojamosios dalies IV skyriaus 12 punkto, kuriame teigiama, kad valstybės biudžete turėtų būti nustatoma, kiek lėšų skiriama kiekvienam teismui, konstatuojamosios dalies IV skyriaus 12 punkto ir nutarimosios dalies 8 punkto, kur pripažįstama, jog Įstatymo 69 straipsnio 2 dalis ta apimtimi, kuria nustatyta, kad teisingumo ministro kompetencija organizuoti apylinkių, apygardų teismų bei Apeliacinio teismo finansinį aprūpinimą prieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 2 daliai, nuostatos dėl teismų materialinio techninio aprūpinimo reiškia, kad kiekvienam teismui, išskyrus Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą, skirtos lėšos yra akumuliuojamos Teisingumo ministerijoje, o po to perskirstomos kiekvienam teismui pagal valstybės biudžete jam nustatytus asignavimus, ar kiekvienam teismui atskira eilute biudžete numatytos lėšos yra skiriamos jam tiesiogiai, t. y. ne per Teisingumo ministeriją?

4. Ar Nutarimo nutarimosios dalies 5 punkto, kuriuo pripažinta, jog Įstatymo 51 straipsnio 3 dalis ta apimtimi, kuria numatyta, kad apylinkės, apygardos teismų, Apeliacinio teismo ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjas, jeigu jis sutinka, Respublikos Prezidentu dekretu iki vienerių metų gali būti deleguojamas į Teisingumo ministerijos ar Teismų departamento struktūras ir kad delegavimo laikotarpiu sustabdomi deleguojamo teisėjo įgaliojimai, prieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 1 daliai, 109 straipsnio 2 daliai ir 113 straipsnio 1 daliai, išvada taikytina ir tiems asmenims, kurie buvo deleguoti iki aptariamo Konstitucinio Teismo nutarimo priėmimo? Ar nurodyta Konstitucinio Teismo išvada nutraukia delegavimą, ar galimas delegavimo kadencijos,

prasidėjusios iki aptariamo Konstitucinio Teismo nutarimo priėmimo, pabaigimas ir ar tai negalėtų būti vertinama kaip teisėjo priesaikos sulaužymas?

5. Ar Nutarimo konstatuojamosios dalies I skyriaus 7 punkto 6 dalies teiginio (cituojamas Konstitucinio Teismo 1995 m. gruodžio 6 d. nutarimas), kuriame nurodoma, kad „bet kokie mėginimai mažinti teisėjo atlyginimą ar kitas socialines garantijas arba teismų finansavimo ribojimas yra traktuojami kaip kėsینimasis į teisėjų ir teismų nepriklausomumą“, konstatavimas reiškia, kad visai negalimi, kaip prieštaraujantys Konstitucijos 109 straipsnio 2 dalyje įtvirtintam teisėjo ir teismų nepriklausomumo principui, mėginimai mažinti atlyginimus ar kitas socialines garantijas, t. y. nepriklausomai nuo to, kokiais motyvais ir kokia forma tai ketinama daryti? Ar teiginys „bet kokie mėginimai mažinti <...> traktuojami kaip kėsینimasis“ reiškia imperatyvų draudimą mažinti ir ar šis draudimas apima bet kokiais motyvais grindžiamus ir bet kokios teisinės prigimties norminiais aktais numatomus teisėjų atlyginimų ir kitų socialinių garantijų ribojimus? Jeigu taip, tai kokias teises pasekmes sukeltų Vyriausybės ar Seimo priimti norminiai aktai, kurie prieštarauja Konstitucinio Teismo nutarimo konstatuojamosios dalies teiginiams ir kuriais pažeidžiamas teisėjo ir teismų nepriklausomumas, pvz., sumažinami teisėjų atlyginimai ir pan.?

6. Ar Nutarimo konstatuojamosios dalies I skyriaus 7 punkto 5 dalies teiginyje „teisėjo atlyginimas negali būti sumažintas teisėjo darbo teisme metu“ sąvoka „teisėjo atlyginimas“ reiškia tik pareiginę algą (tik kurią nors sudedamąją darbo užmokesčio dalį), ar tai yra visos valstybės nustatytos išmokos (nepriklausomai nuo to, kaip jos norminiuose aktuose įvardijamos), kurias asmuo gauna ryšium su teisėjo pareigų ėjimu, t. y. ar „teisėjo atlyginimas“ apima ir tam tikrais kriterijais (stabilia norma ir koeficientu) apibrėžtą pareiginę algą, ir jos padidinimą, ir priedus už stažą? Ar tokia nuostata reiškia, kad negali būti mažinamos teisėjų jau turimos socialinės garantijos, taip pat atlyginimas, nepriklausomai nuo to, kokios valdžios – įstatymų leidžiamosios ar vykdomosios aktais tos socialinės garantijos, taip pat atlyginimai, yra nustatyti?

III

Teisingumo ministras savo 2000 m. gruodžio 6 d. prašyme prašo išaiškinti, ar teisingumo ministras pareigą organizuoti apylinkių, apygardų teismų bei Apeliacinio teismo materialinį techninį aprūpinimą, siekiant užtikrinti tolygų visos teismų sistemos vystymąsi, galėtų realizuoti per Lietuvos Respublikos biudžeto įstatymu patvirtintą atskiros teismų materialinio techninio aprūpinimo programos finansavimą, būdamas finansinių asignavimų šiai programai įgyvendinti valdytoju. Pagal šią programą lėšos būtų skiriamos teismų pastatų statybai ir jiems įsigyti, taip pat būtų numatomos lėšos nepaprastosioms išlaidoms teismų kompiuterinei sistemai kurti, organizacinei technikai pirkti ir kt.

Teisingumo ministras taip pat prašo išaiškinti, ar teisingumo ministras, siekiant parengti valstybės biudžeto projektą, galėtų pareikalauti iš teismų pirmininkų duomenų, būtinų valstybės

biudžeto projektui rengti ir susijusių su teismų finansavimu.

IV

Teismo posėdyje dalyvavusių byloje asmenų – Seimo narių grupės atstovas Č. Juršėnas ir Seimo atstovas J. Orlauskas pažymėjo, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininko ir teisingumo ministro prašymai yra svarbūs, nes Nutarimo išaiškinimas padės užtikrinti efektyvų teismų sistemos funkcionavimą, teisėjo bei teismų nepriklausomumą.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

1. Pagal Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalį Lietuvos Respublikos įstatymas (ar jo dalis) arba kitas Seimo aktas (ar jo dalis), Respublikos Prezidento aktas, Vyriausybės aktas (ar jo dalis) negali būti taikomi nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad atitinkamas aktas (ar jo dalis) prieštarauja Konstitucijai.

Konstitucinio Teismo įstatymo 72 straipsnyje „Teisės akto pripažinimo prieštaraujančiu Konstitucijai pasekmės“ nustatyta, jog Lietuvos Respublikos įstatymas (ar jo dalis) arba kitas Seimo aktas (ar jo dalis), Respublikos Prezidento aktas, Vyriausybės aktas (ar jo dalis) negali būti taikomi nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo nutarimas, kad atitinkamas aktas (ar jo dalis) prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Tos pačios pasekmės atsiranda, kai Konstitucinis Teismas priima nutarimą, kad Respublikos Prezidento aktas ar Vyriausybės aktas (ar jo dalis) prieštarauja įstatymams. Konstitucinio Teismo priimti nutarimai turi įstatymo galią ir yra privalomi visoms valdžios institucijoms, teismams, visoms įmonėms, įstaigoms bei organizacijoms, pareigūnams ir piliečiams. Visos valstybės institucijos bei jų pareigūnai privalo panaikinti savo priimtus poįstatyminius aktus ar jų nuostatas, kurie pagrįsti pripažintu nekonstituciniu teisės aktu. Neturi būti vykdomi sprendimai, pagrįsti teisės aktais, kurie pripažinti prieštaraujančiais Konstitucijai ar įstatymams, jeigu tokie sprendimai nebuvo įvykdyti iki atitinkamo Konstitucinio Teismo nutarimo įsigaliojimo. Konstitucinio Teismo nutarimo pripažinti teisės aktą ar jo dalį nekonstituciniu galia negali būti įveikta pakartotinai priėmus tokį pat teisės aktą ar jo dalį.

Konstitucinis Teismas pažymi, kad Konstitucinio Teismo nutarimas sudaro vieną visumą. Jo nutariamoji dalis yra grindžiama konstatuojamosios dalies argumentais. Todėl aiškindamas savo nutarimą Konstitucinis Teismas yra saistomas tiek nutarimo nutariamąsios, tiek konstatuojamosios dalies turinio. Dėl Konstitucinio Teismo nutarimo aiškinimo priimtas sprendimas yra neatskiriamas nuo Konstitucinio Teismo nutarimo.

2.1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas prašo išaiškinti, ar Nutarimo konstatuojamosios dalies IV skyriaus 10 punkto ir nutariamąsios dalies 6 punkto, kuriais pripažinta, kad Įstatymo 58 straipsnio 2 dalis ta apimtimi, kuria numatytas teisingumo ministro teikimas skirti į

Teisėjų garbės teismą, prieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 2 daliai, teiginiai reiškia, kad dabartinis Teisėjų garbės teismas, suformuotas iki aptariamo Konstitucinio Teismo nutarimo, visa sudėtimi gali tęsti savo funkcijas.

2.2. Konstitucinis Teismas pažymi, kad Konstitucijai prieštaraujančios įstatymo normos negalima taikyti po Konstitucinio Teismo nutarimo oficialaus paskelbimo. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininko prašyme nurodoma, kad Teisėjų garbės teismas, kurį sudaro ir teisėjai, paskirti teisingumo ministro teikimu, buvo suformuotas iki Konstitucinio Teismo nutarimo oficialaus paskelbimo.

Visi Teisėjų garbės teismo teisėjai buvo paskirti laikantis tuo metu galiojusio Įstatymo. Teisingumo ministras, padarydamas teikimą dėl teisėjų paskyrimo į Teisėjų garbės teismą, įgyvendino jam Įstatyme numatytus įgaliojimus. Teisingumo ministro teikimas konkretų asmenį paskirti į Teisėjų garbės teismą yra teisės normos taikymo aktas.

Pritaikius Įstatymo 58 straipsnio 2 dalies normą atsirado ir tęsiasi nauji teisiniai santykiai, susiję su Teisėjų garbės teismo teisėjų funkcijų vykdymu. Todėl oficialiai paskelbus Konstitucinio Teismo nutarimą Teisėjų garbės teismo teisėjų, paskirtų teisingumo ministro teikimu, įgaliojimai savaime nenutrūksta.

3.1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas prašo išaiškinti, ar Nutarimo konstatuojamosios dalies IV skyriaus 11 punkto ir nutarimosios dalies 7 punkto, kuriais pripažinta, kad Įstatymo 59 straipsnio 4 dalis ta apimtimi, kuria nustatyta, kad apylinkių, apygardų teismų, Apeliacinio teismo pirmininkams, jų pavaduotojams, skyrių pirmininkams ir kitiems teisėjams drausmės bylą gali iškelti teisingumo ministras Teismų departamento direktoriaus teikimu ar savo iniciatyva, taip pat kad teisėjas, kuriam iškelta drausmės byla, teisingumo ministro teikimu gali būti nušalintas nuo teisėjo pareigų, iki paaiškės bylos baigtis, prieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 2 daliai ir 112 straipsnio 5 daliai, nuostatos taikytinos ir toms drausmės byloms, kurias teisingumo ministras iškėlė iki aptariamo Konstitucinio Teismo nutarimo priėmimo ir kuriose sprendimai dar nėra priimti.

3.2. Pagal Įstatymą iki Konstitucinio Teismo nutarimo oficialaus paskelbimo teisingumo ministras turėjo teisę iškelti drausmės bylą apylinkių, apygardų teismų, Apeliacinio teismo pirmininkams, jų pavaduotojams, skyrių pirmininkams ir kitiems teisėjams. Pripažinus, kad nurodytos Įstatymo normos prieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 2 daliai ir 112 straipsnio 5 daliai, teisingumo ministras jau negali įgyvendinti Įstatymo 59 straipsnio 4 dalyje nustatytų įgaliojimų. Drausmės bylos iškėlimas yra teisės normos taikymo aktas. Teisingumo ministras teisėjams drausmės bylas iškėlė pagal tuo metu galiojusį Įstatymą. Pritaikius nurodytą teisės normą atsirado kiti teisiniai santykiai, t. y. santykiai, susiję su bylos nagrinėjimu ir sprendimo priėmimu. Todėl Nutarimo oficialus paskelbimas savaime nesudaro pagrindo nutraukti teisėjams jau iškeltas

drausmės bylas tik dėl to, kad jas išskėlė teisingumo ministras.

4.1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas prašo išaiškinti, ar Nutarimo konstatuojamosios dalies IV skyriaus 12 punkto, kuriame teigiama, kad valstybės biudžete turėtų būti nustatoma, kiek lėšų skiriama kiekvienam teismui, dėl konstatuojamosios dalies IV skyriaus 12 punkto ir nutarimosios dalies 8 punkto, kur pripažįstama, kad Įstatymo 69 straipsnio 2 dalis ta apimtimi, kuria nustatyta, kad teisingumo ministro kompetencija organizuoti apylinkių, apygardų teismų bei Apeliacinio teismo finansinį aprūpinimą prieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 2 daliai, nuostatos dėl teismų materialinio techninio aprūpinimo reiškia, kad kiekvienam teismui, išskyrus Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą, skirtos lėšos yra akumuliuojamos Teisingumo ministerijoje, o po to perskirstomos kiekvienam teismui pagal valstybės biudžete jam nustatytus asignavimus, ar kiekvienam teismui atskira eilute biudžete numatytos lėšos yra skiriamos jam tiesiogiai, t. y. ne per Teisingumo ministeriją.

Teisingumo ministras prašo išaiškinti, ar teisingumo ministras pareigą organizuoti apylinkių, apygardų teismų bei Apeliacinio teismo materialinį techninį aprūpinimą, siekiant užtikrinti tolygų visos teismų sistemos vystymąsi, galėtų realizuoti per Lietuvos Respublikos biudžeto įstatymu patvirtintą atskiros teismų materialinio techninio aprūpinimo programos finansavimą, būdamas finansinių asignavimų šiai programai įgyvendinti valdytoju. Pagal šią programą lėšos būtų skiriamos teismų pastatų statybai ir jiems įsigyti, taip pat būtų numatomos lėšos nepaprastosioms išlaidoms teismų kompiuterinei sistemai kurti, organizacinei technikai pirkti ir kt. Teisingumo ministras taip pat prašo išaiškinti, ar teisingumo ministras, siekiant parengti valstybės biudžeto projektą, galėtų pareikalauti iš teismų pirmininkų duomenų, būtinų valstybės biudžeto projektui rengti ir susijusių su teismų finansavimu.

4.2. Konstitucinis Teismas Nutarime konstatavo, kad „teismų nepriklausomumo principas apima ir teismų finansavimo nepriklausomumą nuo vykdomosios valdžios. Šį principą galima užtikrinti įstatymų normose įtvirtinus nuostatą, jog valstybės biudžete būtų nustatoma ir tai, kiek lėšų skiriama kiekvienam teismui, kad būtų sudarytos tinkamos sąlygos vykdyti teisingumą“.

Nurodytos Nutarimo nuostatos reiškia, kad valstybės biudžete turi būti nustatomi asignavimai kiekvienam konkrečiam teismui. Šios lėšos kiekvienam konkrečiam teismui turi būti skiriamos tiesiogiai, o ne per Teisingumo ministeriją. Nutarimo nuostata, jog valstybės biudžete turi būti nustatoma, kiek lėšų turi būti skiriama kiekvienam teismui, reiškia ir tai, kad teisingumo ministras (ministerija) nėra teismams skirtų asignavimų valdytojas, todėl jis negali nustatyti, kaip turėtų būti naudojamos teismams skirtos valstybės biudžeto lėšos.

4.3. Nutarimo nuostata, kad valstybės biudžete turi būti nustatoma, kiek lėšų turi būti skiriama kiekvienam teismui, nereiškia, jog valstybės biudžete negali būti atskirai nustatoma, kiek lėšų skiriama konkrečioms visos teismų sistemos aprūpinimo programoms įgyvendinti.

Valstybės biudžete visos teismų sistemos aprūpinimo programai numatytų asignavimų valdytojai gali būti subjektai, kurie bus nurodyti įstatyme, taip pat ir teisingumo ministras, tačiau šie subjektai negali tvarkyti kiekvienam teismui valstybės biudžete atskirai numatytų lėšų.

Nutarime konstatuota, kad teismų finansinio aprūpinimo organizavimo srityje teisingumo ministro kompetencijai gali būti priskirti įgaliojimai rengiant valstybės biudžeto projektą, taip pat svarstant jį Seime. Ši Nutarimo nuostata suponuoja tai, jog teisingumo ministras, siekdamas, kad valstybės biudžeto projekte būtų numatyta pakankamai lėšų tinkamai teismų veiklai užtikrinti, turi teisę gauti iš teismų pirmininkų duomenis apie teismų poreikius.

Teisėjų garbės teismo finansavimo klausimo Konstitucinis Teismas Nutarime nenagrinėjo, todėl šiame sprendime jo neaiškina. Kartu Konstitucinis Teismas pažymi, kad visais atvejais įstatymų pagrindu įsteigta ir veikianti savarankiška teisėjų institucija turi būti finansuojama iš valstybės biudžeto.

5.1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas prašo išaiškinti, ar Nutarimo nutarimosios dalies 5 punkto, kuriuo pripažinta, kad Įstatymo 51 straipsnio 3 dalis ta apimtimi, kuria numatyta, kad apylinkės, apygardos teismų, Apeliacinio teismo ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjas, jeigu jis sutinka, Respublikos Prezidento dekretu iki vienerių metų gali būti deleguojamas į Teisingumo ministerijos ar Teismų departamento struktūras ir kad delegavimo laikotarpiu sustabdomi deleguojamo teisėjo įgaliojimai, prieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 1 daliai, 109 straipsnio 2 daliai ir 113 straipsnio 1 daliai, išvada taikytina ir tiems asmenims, kurie buvo deleguoti iki aptariamo Konstitucinio Teismo nutarimo priėmimo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas taip pat klausia, ar nurodyta Konstitucinio Teismo išvada nutraukia delegavimą, ar delegavimo kadencija, prasidėjusi iki aptariamo Konstitucinio Teismo nutarimo priėmimo, baigiasi ir ar tai negalėtų būti vertinama kaip teisėjo priesaikos sulaužymas.

5.2. Šiame sprendime jau buvo minėta, jog pagal Konstitucijos 107 straipsnį ir Konstitucinio Teismo įstatymo 72 straipsnį įstatymas (ar jo dalis) negali būti taikomas nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad šis įstatymas (ar jo dalis) prieštarauja Konstitucijai.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininko prašyme nurodyti teisėjai į vykdomosios valdžios institucijas buvo deleguoti pagal tuo metu galiojusias Įstatymo normas iki Konstitucinio Teismo nutarimo oficialaus paskelbimo. Šio Įstatymo 51 straipsnio 3 dalis, kuri Nutarimu buvo pripažinta prieštaraujanti Konstitucijai, po Konstitucinio Teismo nutarimo oficialaus paskelbimo nebegali būti taikoma. Taigi teisėjai į Teisingumo ministerijos ar Teismų departamento struktūras buvo deleguoti laikantis tuo metu galiojusių Įstatymo normų. Remiantis Įstatymu teisėjai į vykdomosios valdžios institucijas buvo deleguoti iki vienerių metų. Asmens delegavimas dirbti

Teisingumo ministerijos ar Teismų departamento struktūrose yra teisės normos taikymo aktas.

Tačiau šiuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininko nurodytu atveju būtina atsižvelgti ir į tai, kad po to, kai Konstitucinio Teismo nutarimu Įstatymo straipsnio dalis, numatanti teisėjo delegavimą į vykdomosios valdžios institucijas, buvo pripažinta prieštaraujanti Konstitucijai, tolesnis deleguoto teisėjo darbas Teisingumo ministerijoje ar Teismų departamente prie Teisingumo ministerijos neatitinka Konstitucijos 113 straipsnio 1 dalies ir Konstitucijoje numatyto teisėjo statuso.

6.1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas prašo išaiškinti, ar Nutarimo konstatuojamosios dalies I skyriaus 7 punkto 6 dalies teiginys „bet kokie mėginimai mažinti teisėjo atlyginimą ar kitas socialines garantijas arba teismų finansavimo ribojimas yra traktuojami kaip kėsinimasis į teisėjų ir teismų nepriklausomumą“ reiškia, kad visai negalimi, kaip prieštaraujantys Konstitucijos 109 straipsnio 2 dalyje įtvirtintam teisėjo ir teismų nepriklausomumo principui, mėginimai mažinti atlyginimus ar kitas socialines garantijas nepriklausomai nuo to, kokiais motyvais ir kokia forma tai ketinama daryti.

Taip pat prašoma išaiškinti, ar teiginys „bet kokie mėginimai mažinti <...> traktuojami kaip kėsinimasis“ reiškia imperatyvų draudimą mažinti ir ar šis draudimas apima bet kokiais motyvais grindžiamus ir bet kokios teisinės prigimties norminiais aktais numatomus teisėjų atlyginimų bei kitų socialinių garantijų ribojimus. Jeigu taip, tai kokias teises pasekmes sukeltų Vyriausybės ar Seimo priimti norminiai aktai, kurie prieštarauja Konstitucinio Teismo nutarimo konstatuojamosios dalies teiginiams ir kuriais pažeidžiamas teisėjo bei teismų nepriklausomumas, pvz., sumažinami teisėjų atlyginimai ir pan.

6.2. Konstitucinis Teismas, Nutarime interpretuodamas konstitucinį teisėjo ir teismų nepriklausomumo principą, konstatavo, kad teisėjo atlyginimo bei kitų socialinių garantijų apsauga yra viena šio principo užtikrinimo garantijų. Konstitucijos 109 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad teisėjas ir teismai, vykdydami teisingumą, yra nepriklausomi. Nutarime konstatuota, kad bet kokie mėginimai mažinti teisėjo atlyginimą ar kitas socialines garantijas arba teismų finansavimo ribojimas yra traktuojami kaip kėsinimasis į teisėjo ir teismų nepriklausomumą.

Nurodyta Nutarimo nuostata reiškia, kad siekiant užtikrinti teisėjo ir teismų nepriklausomumą nuo įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžių draudžiami bet kokie mėginimai mažinti teisėjo atlyginimą ar kitas socialines garantijas teisėjo darbo teisme metu. Tai imperatyvas, kurį pažeidus sudaromos prielaidos padaryti teisminę valdžią priklausomą nuo politinės konjunktūros. Šios nuostatos imperatyvumas kyla iš Konstitucijos 109 straipsnyje įtvirtinto teisėjo ir teismų nepriklausomumo principo, iš Konstitucijos 113 straipsnio 1 dalyje įsakmiai įtvirtinto draudimo teisėjams per visą savo profesinės karjeros laikotarpį gauti kitą atlyginimą (išskyrus atlyginimą už kūrybinę ar pedagoginę veiklą), iš Nutarime konstatuoto

profesinio, o ne politinio teisminės valdžios pobūdžio.

Nutarime konstatuota, kad teisėjo ir teismų nepriklausomumo principas įtvirtintas demokratiųjų valstybių konstitucijose, tarptautiniuose aktuose. Konstitucijos apsauga taip pat apima teisėjo ir teismų nepriklausomumo principo socialinio (materialinio) pobūdžio garantijų apsaugą. Tai patvirtina demokratiųjų valstybių konstitucinė jurisprudencija. Antai Kanados Aukščiausiasis Teismas 1997 m. rugsėjo 18 d. nutarimu pripažino teismų nepriklausomumo principui prieštaraujančiomis ir dėl to antikonstitucinėmis teisėjų atlyginimo ribojimo priemonės, kurios buvo taikomos siekiant išvengti biudžeto deficito; Čekijos Konstitucinis Teismas 1999 m. rugsėjo 15 d. nutarimu pripažino antikonstitucinėmis įstatymo nuostatas, pagal kurias buvo panaikinti kai kurie teisėjų atlyginimo priedai.

6.3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas prašo išaiškinti, kokias teises pasekmes sukeltų Vyriausybės ar Seimo priimti norminiai aktai, kurie prieštarauja Konstitucinio Teismo nutarimo konstatuojamosios dalies teiginiams ir kuriais pažeidžiamas teisėjo ir teismų nepriklausomumas.

Konstitucinis Teismas pažymi, kad pagal Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalį Konstitucinis Teismas sprendžia, ar įstatymai ir kiti Seimo aktai neprieštarauja Konstitucijai, o Respublikos Prezidento ir Vyriausybės aktai – neprieštarauja Konstitucijai ir įstatymams. Konstitucijos 7 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad negalioja joks įstatymas ar kitas teisės aktas, priešingas Konstitucijai.

Konstitucinis Teismas nesprenžia, kokias teises pasekmes galėtų sukelti dar nepriimti ar Konstitucinio Teismo dar nenagrinėti teisės aktai.

Pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 72 straipsnio 2 dalį Konstitucinio Teismo priimti nutarimai turi įstatymo galią ir yra privalomi visoms valdžios institucijoms, teismams, visoms įmonėms, įstaigoms bei organizacijoms, pareigūnams ir piliečiams. Tai reiškia, kad visi teisės subjektai, taip pat įstatymų leidėjas, yra saistomi Konstitucinio Teismo anksčiau priimtų nutarimų, todėl jokių teisės aktu negali būti pažeidžiamas teisėjo ir teismų nepriklausomumo principas, taip pat šio principo garantijos.

7.1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas prašo išaiškinti, ar Nutarimo konstatuojamosios dalies I skyriaus 7 punkto 5 dalies teiginyje „teisėjo atlyginimas negali būti sumažintas teisėjo darbo teisme metu“ sąvoka „teisėjo atlyginimas“ reiškia tik pareigūnų algą (tik kurią nors sudedamąją darbo užmokesčio dalį), ar tai yra visos valstybės nustatytos išmokos (nepriklausomai nuo to, kaip jos norminiuose aktuose įvardijamos), kurias asmuo gauna eidamas teisėjo pareigas, t. y. ar „teisėjo atlyginimas“ apima ir tam tikrais kriterijais (stabilią normą ir koeficientu) apibrėžtą pareigūnų algą, ir jos padidinimą, ir priedus už stažą. Jis taip pat prašo išaiškinti, ar tokia nuostata reiškia, kad negali būti mažinamos teisėjų jau turimos socialinės

garantijos, taip pat atlyginimas, nepriklausomai nuo to, kokios valdžios – įstatymų leidžiamosios ar vykdomosios aktais tos socialinės garantijos, taip pat atlyginimai, yra nustatyti.

7.2. Nutarime vartojama sąvoka „teisėjo atlyginimas“ apima visas išmokas, mokamas teisėjui iš valstybės biudžeto.

Konstitucinis Teismas Nutarime yra konstatavęs, kad teisėjo socialinės garantijos negali būti mažinamos.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 61 straipsniu, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nusprendžia:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimo konstatuojamosios dalies IV skyriaus 10 punkto ir nutarimosios dalies 6 punkto, kuriais pripažinta, kad Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 58 straipsnio 2 dalis ta apimtimi, kuria numatytas teisingumo ministro teikimas skirti į Teisėjų garbės teismą, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 2 daliai, nuostatos reiškia, kad teisingumo ministro teikimu paskirtų Teisėjų garbės teismo teisėjų įgaliojimai po Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimo oficialaus paskelbimo savaime nenutrūksta.

2. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimo konstatuojamosios dalies IV skyriaus 11 punkto ir nutarimosios dalies 7 punkto, kuriais pripažinta, kad Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 59 straipsnio 4 dalis ta apimtimi, kuria nustatyta, kad apylinkių, apygardų teismų, Apeliacinio teismo pirmininkams, jų pavaduotojams, skyrių pirmininkams ir kitiems teisėjams drausmės bylą gali iškelti teisingumo ministras Teismų departamento direktoriaus teikimu ar savo iniciatyva, taip pat kad teisėjas, kuriam iškelta drausmės byla, teisingumo ministro teikimu gali būti nušalintas nuo teisėjo pareigų, iki paaiškės bylos baigtis, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 2 daliai ir 112 straipsnio 5 daliai, nuostatos reiškia, kad Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimo oficialus paskelbimas nesuteikia pagrindo nutraukti teisėjams jau iškeltas drausmės bylas tik dėl to, kad jas iškėlė teisingumo ministras.

3. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimo konstatuojamosios dalies IV skyriaus 12 punkto, kuriame teigiama, kad valstybės biudžete turėtų būti nustatoma, kiek lėšų skiriama kiekvienam teismui, konstatuojamosios dalies IV skyriaus 12 punkto ir nutarimosios dalies 8 punkto, kur pripažįstama, jog Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 69 straipsnio 2 dalis ta apimtimi, kuria nustatyta, kad teisingumo ministro kompetencija organizuoti apylinkių, apygardų teismų bei Apeliacinio teismo finansinį aprūpinimą prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 2 daliai, nuostatos reiškia, kad valstybės biudžete

kiekvienam konkrečiam teismui nustatyti asignavimai turi būti skiriami tiesiogiai, o ne per Teisingumo ministeriją, ir kad teisingumo ministras negali valdyti šių lėšų, tačiau jis, jeigu tai bus nustatyta įstatyme, gali būti valstybės biudžete numatytų visos teismų sistemos aprūpinimo programų asignavimų valdytoju; ši nuostata taip pat reiškia, kad rengiant valstybės biudžeto projektą teisingumo ministras turi teisę gauti iš teismų pirmininkų duomenis apie teismų poreikius.

4. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimo nutariamosios dalies 5 punktas, kuriuo pripažinta, jog Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 51 straipsnio 3 dalis ta apimtimi, kuria nustatyta, kad apylinkės, apygardos teismų, Apeliacinio teismo ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjas, jeigu jis sutinka, Respublikos Prezidento dekretu iki vienerių metų gali būti deleguojamas į Teisingumo ministerijos ar Teismų departamento struktūras ir kad delegavimo laikotarpiu sustabdomi deleguojamo teisėjo įgaliojimai, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 1 daliai, 109 straipsnio 2 daliai ir 113 straipsnio 1 daliai, reiškia, kad kai Konstitucinio Teismo nutarimu Teismų įstatymo straipsnio dalis, numatanti teisėjo delegavimą į vykdomosios valdžios institucijas, buvo pripažinta prieštaraujančia Konstitucijai, tolesnis deleguoto teisėjo darbas Teisingumo ministerijoje ar Teismų departamente prie Teisingumo ministerijos neatitinka Konstitucijos 113 straipsnio 1 dalies ir Konstitucijoje numatyto teisėjo statuso.

5. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimo konstatuojamosios dalies I skyriaus 7 punkto 6 dalies teiginys „bet kokie mėginimai mažinti teisėjo atlyginimą ar kitas socialines garantijas arba teismų finansavimo ribojimas yra traktuojami kaip kėsینimasis į teisėjų ir teismų nepriklausomumą“ reiškia, kad teisėjo darbo teisme metu draudžiama mažinti teisėjo atlyginimą ar kitas socialines garantijas.

6. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimo konstatuojamosios dalies I skyriaus 7 punkto 5 dalies teiginyje „teisėjo atlyginimas negali būti sumažintas teisėjo darbo teisme metu“ sąvoka „teisėjo atlyginimas“ apima visas išmokas, mokamas teisėjui iš valstybės biudžeto.

Konstitucinio Teismo teisėjai:

Egidijus Jarašiūnas	Egidijus Kūris	Zigmas Levickis
Augustinas Normantas	Vladas Pavilionis	Jonas Prapiestis
Vytautas Sinkevičius	Stasys Stačiokas	Teodora Staugaitienė